

Autentiški prisiminimai apie Joną Jablonskį (rankraštis)

Andrius Vaišnys

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Faculty of Communication at Vilnius University
andrius.vaisnys@kf.vu.lt

Santrauka. Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, prisimindamas susitikimus su uošviu, žymiausiu XX a. Lietuvos kalbininku Jonu Jablonskiu, pasakoja, kaip, jo paskatintas, išgijo Mykolo Daukšos parengtą (išverstą) pamokslų rinkinį – „Postilę“ (1599 m.), kurį perdavė Lietuvos universiteto Kaune rektoriui. Po Antrojo pasaulinio karo šis egzempliorius perkeltas į Vilniaus universiteto biblioteką. Prisiminimuose aprašomos J. Jablonskio gyvenimo detalės, bendravimo stilius, minimos kitos XX a. tarpukario kultūros asmenybės. (Rankraštį parengė, pratarmę ir paaškinimus parašė Andrius Vaišnys.)

Reikšminiai žodžiai: Jablonskis, Postilė, Vilniaus universiteto biblioteka.

Authentic Reminiscences About Jonas Jablonskis (A Manuscript)

Abstract. Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, when recalling his meetings with the most famous Lithuanian linguist of the 20th century Jonas Jablonskis, tells about how he, under his encouragement, obtained the selection of sermons prepared (translated) by Mykolas Daukša *Postilė* (‘Postil’) (1599) and bestowed it to the Rector of the Lithuanian University in Kaunas. After World War II, this copy was handed over to the Vilnius University Library. The reminiscences include details of J. Jablonskis’s life, his communication style and allude to other cultural figures of the interwar period of the 20th century. (Preparation of the manuscript, Foreword and Endnotes by Andrius Vaišnys.)

Keywords: Jablonskis, Postil, Vilnius University Library.

Rankraščio atsiradimo istorija ir publikavimo principai

Šis rankraštis – iš Gabriėliaus Žemkalnio-Landsbergio (1929–2017) dokumentų, saugomų Lietuvos literatūros ir meno archyvo fonde¹. Mašinėle spausdintoje esė inžinierius-architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis pateikia prisiminimų apie susitikimus su Jonu Jablonskiu, M. Daukšos „Postilės“ praradimą ir įgijimą. Žemiau yra autoriaus, Onos Jablonskytės vyro, pastaba, kad 1977-aisiais jo publikacija „Literatūros ir meno“ savaitraštyje² buvo netiksli, todėl yra pataisęs ir paliekantis archyvo skaitytojams. Esė išnašose, rengiant šią publikaciją, teko padaryti keletą patikslinimų.

¹ Lietuvos literatūros ir meno archyvas, f. 811, ap. 1, b. 20, l. 116–124. Visos tolesnės išnašos – rengėjo komentarai.

² Žemkalnis-Landsbergis, V. Šalia kultūros versmių. *Literatūra ir menas*, 1977, lapkričio 19, Nr. 47 (1616), p. 11.

Received: 12/06/2022. Accepted: 15/08/2022.

Copyright © 2021 Vytautas Žemkalnis-Landsbergis, Andrius Vaišnys (preface and comments). Published by the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Rankraštis

Šios apybraižos originalą (rankraštį) gavau iš „Literatūros ir Meno“ redakcijos 1978.XI.28 d. ir tik dabar galėjau patikrinti, kokių netikslumų redakcijos buvo padaryta, išspausdinus „pataisytą“ be mano pritarimo, kitu pavadinimu, apybraižą „J.J.“ Dar kartą peržiūrėjęs savo rašinį-originalą, radau ir mano paties padarytų netikslumų (dėl atminties stokos). Tad nutariau patikslinti ir šiek tiek papildyti savo rašinį, kad būsimiems mano archyvo skaitytojams galėčiau perduoti tikslesnes žinias apie J.J.

- Priedas: 1) rankraštis,
2) „L ir M“ Nr. 47 (1616), 1977.XI.19 d.
„Šalia kultūros versmių“ VLŽ.,
3) Žinios – Daukšos „Postilė“
(N. Feigelmanas 77.XII.2.)
7{8}³.XI.30. {Parašas}⁴

Vytautas Žemkalnis-Landsbergis
{1978.XI.30.}⁵

JONAS JABLONSKIS

1904 m. Vilniuje gyvenome kaimynystėje su Jablonskių šeima. Su vyriausiuoju Jono Jablonskio sūnumi Kostantinu buvome geri draugai, abu mokėmės Vilniaus realinėje mokykloje. Kostantinas buvo pusmečiu už mane vyresnis, o mokykloje – dviem klasėm. Sekmadieniai{s}⁶ keliaudavom į Šeškinės ar Bekešo kalnus, kur žaisdavom „archeologiją“: kasinėdavom ir ieškodavom lietuvių griaučių su šarvais.

Kartą atėjau žaisti pas Jablonskius. Jonas Jablonskis, išgirdęs mano balsą, pasišaukė mane ir Kastuką į savo kabinetą. Ant rašomojo stalo buvo sudėti stulpeliai knygučių. „Kastuk, – tarė J. Jablonskis, – padovanok ir Vytukui vieną knygelę iš tos krūvos, ten tavo pastangų yra įdėta“. Kastukas, paėmęs knygutę, kiša man ją į rankas: „imk“. Tai buvo Žemaitės „Apsakymėliai vaikams“: leidėjai – Kastukas, Onytė ir Julytė Jablonskiai⁷. J. Jablonskis bematant pasišaukė Kastuką ir pamokė: „tokią knygelę Vytukas ir pats gali pas Zavadskį nusipirkti, o dovanota knygelė – kas kita. Todėl užrašyk, kam esi ją padovanojęs, ir pats pasirašyk.“

Vilniaus realinėje mokykloje 1906–1907 m. buvo leista mokyti lietuvių kalbos. Mus mokė J. Jablonskis⁸. Mūsų, lietuvių, tais laikais buvo vos penketas mokinių. Mes atkakliai lankėme tas pamokas ir

³ Įrašyta rašikliu vietoje išbraukto „7“.

⁴ Pasirašyta rašikliu.

⁵ Įrašyta rašikliu.

⁶ Prirašyta rašikliu.

⁷ *Žemaitės rinkinėlis vaikams (pasakėlės, apsakymėliai, dainelės, žaislai, mįslės...)* / Jablonskyčių (K-čio, O-tės, J-tės ir V-čio) išleidimas; redagavo Jonas Jablonskis. Vilnius: „Vilniaus žinių“ spaustuvė, 1904.

⁸ Tyrimu apie kalbos mokymą carinėje Lietuvoje nustatyta, kad lietuvių tautybės mokinių buvo: „Vilniaus pirmojoje valstybinėje berniukų gimnazijoje – du mokiniai, Vilniaus antrojoje valstybinėje berniukų gimnazijoje ir Vilniaus realinėje mokykloje – septyni mokiniai“. Gavus tėvų prašymus lietuvių kalbai dėstyti buvo samdomi mokytojai: „1906 m. vasario 14 d. Jonas Jablonskis lietuvių kalbą pradėjo dėstyti Vilniaus realinėje mokykloje (Виленское реальное училище), vasario 22 d. – Vilniaus Veros Prozorovos privačioje mergaičių gimnazijoje (Частная 8-ми классная со всеми правами правительственных женская гимназия В. М. Прозоровой), kovo 4 d. – Vilniaus pirmojoje valstybinėje berniukų gimnazijoje (Виленская первая гимназия), kovo 22 d. – Vilniaus antrojoje valstybinėje berniukų gimnazijoje (Виленская вторая гимназия). 1906 m. rugpjūčio 1 d. Jablonskis buvo paskirtas dirbti į Panevėžio mokytojų seminariją, o 1907–1908 m. mokslo metų pirmąjį pusmetį Vilniaus pirmojoje ir antrojoje valstybinėse berniukų gimnazijose bei Vilniaus realinėje mokykloje lietuvių kalbą dėstė Antanas Smetona“. Plačiau žr. Mastianica, O. Lietuvių kalba Vilniaus švietimo apygardos vidurinėse mokyklose 1906–1914 m. *Lituanistica*, 2016, t. 62, Nr. 2(104), p. 77–90, <https://doi.org/10.6001/lituanistica.v62i2.3341>. Tuo tarpu Rusijos filosofas Michailas Bachtinas (1895–1975) neigia, kad Vilniaus valstybinėje berniukų gimnazijoje (kai jis mokėsi 1905–1911 m.) buvo mokoma lietuvių kalbos. Anot jo – buvo leidžiama mokyti lenkų, o lietuvių – „galbūt privačiose“. Žr. *Беседы В. Д. Дувакина с М. М. Бахтиным / тексты бесед подготовлены к печати: В. Б. Кузнецовой, М. В. Радзишевской, В. Ф. Тейдер. Москва: Прогресс, 1996, с. 25.*

mokėmės. Profesorius, žinodamas, kad mus kažkada svetimtaučiai dėl to ir apstumdo, sakydavo: „Dėl berniukų kvailumo pykti negražu. Mokykimės, ir tik besimokydami laimėsime.“

1914 m. I-ojo Pasaulinio karo išvakarėse mokytojauvau Rygos pajūryje, „Bilderlingshofe“ (dab. Bulduri). J. Jablonskis tą vasarą gydėsi to paties pajūrio Karlsbado (d. Helužiai) sanatorijoje. Jis silpnai bevaikščiojo. Aš dažnai atvažiuodavau dviračiu jį aplankyti. Niaukėsi politinė Baltijos padangė buvome pasaulinio karo išvakarėse. Tą vasarą skaičiau Žemaitės apysakas: buvau jaunatviškai susižavėjęs ir visą savo susižavėjimą išliedavau J. Jablonskiui. Mano entuziazmą (visada buvau nepagydomas entuziastas) J. Jablonskis kiek atvėšindavo, tačiau skatino skaityti Žemaitę, nes skaitydamas, sakydavo, geriau pramoksiu mūsų gražios, turtingos ir gyvos kalbos, pažinsiu lietuvių valstiečio sąmojų, rasiu daugybę priežodžių ir patarlių. Pasitaiko, sakydavo, kartais ir mažokas jos aprašomo dalyko pažinimas: „tąsyk kenčia dailės tiesa, na, ir dailės grožis!“

Mobilizacija, Baltijos jūroje jau pasirodė vokiečių laivai.

„Na, ką gi, – sakė Jonas Jablonskis, – ir vėl antplūdis. Būkime išmintingi ir neikiškime nosies, kur nereikia.“ Netrukus su dideliu vargu aš ir mano draugas studentas Antanas Navickis palydėjome Joną Jablonskį į Karlsbado uostą, iš kur jis išplaukė į Mintaują⁹. Audra kilo Baltijoje visu savo žiauriu įniršiu. Iš Mintajos Jonas Jablonskis iškeliavo į Papilę pas savo svainį d-rą Sketerį, kur buvo susirinkusi ir visa jo šeima, tik be vyresniosios dukters Onytės, Peterburgo Medicinos instituto studentės.

1914 m. mano tėvas Gabrielius Landsbergis-Žemkalnis gyveno Šiauliuose drauge su savo akla sesute Viktorija. {T}¹⁰ėvo sveikatos stovis ir materialinė padėtis buvo nepaprastai sunki. Aš nutariau nutraukti savo studijas Rygoje ir atsikėliau į Kuršėnus privačiai mokytojauti, norėdamas padėti tėvui, o drauge ir prižiūrėti jį ir tetą tokiu pavojingu karo metu. Rugsėjūčio gale aplankiau ir Joną Jablonskį Papilėje. Daug sielojosi J. Jablonskis dėl karo veiksmų Lietuvoje. Jis kalbėjo apie mūsų kultūros turto išsaugojimą: skatino rinkti įvairias žinias apie karo padarinius, kad vėliau, karui pasibaigus, medžiaga būtų panaudota mokslui. Pabrėždavo, kad žinios būtų tikros, o ne šališki pasisakymai. Abi šalys, anot jo, – „mūsų nelabieji kaimynai“. Nors 1914 m. Lietuva ir buvo Rusijos imperijos dalis, tačiau Jonas Jablonskis Lietuvą visuomet nuo Rusijos bei Vokietijos separudavo. „Abu labu“, sakydavo J. Jablonskis, žiūrėdamas pro langą į praeinantį rusų žandarą.

1918 m. vėl susitikau su Jonu Jablonskiu... Antakalnio kalėjime, Vilniuje. Tame kalėjime vokiečiai mus, grįžusius iš Rusijos, „nuutilinėjo“... J. Jablonskis jau nebevaikščiojo, sėdėjo ir judėjo ratukuose. Atvykome iš Rusijos skirtingais ešelonais: iš Voronežo ir iš Maskvos. Išvažiuodami iš Maskvos, kad ir susigrūdę prekinuose vagonuose, džiaugėmės važiuoją į tėvynę. Stotyje (Maskvoje) atėję mus palaikyti Vincas Kapsukas (drauge su Vladu Požėla¹¹) įspėjo: „važiuokite, važiuokite, vistiek netrukus susitiksime ant barikadų Vilniuje“ (V. Kapsuko žodžiai).

Pakeliui į Vilnių ruošėme sveikinimus ir prakalbas vilniečiams, kurie, manėme, ateis mūsų pasitikti. Tačiau stotyje pasitiko vokiečių kariai, kurie nukreipė mus į Antakalnio kalėjimą (Sluškų rūmuose), kur buvo vokiečių įrengtas karantinas. Ten mus išlaikė keletą dienų. Vokiečiai dar tebešeimininkavo Lietuvoje.

1921 m. sausio 1 d. vedžiau Jablonskių Onytę. Tuoj po Juozo Tumo-Vaižganto palaiminimo Vytauto bažnyčioje atvažiavome tėvų „palaiminimo“. Pirmas J. Jablonskio, dabar jau uošvio, klausimas buvo: „Vytuk, dabar Onytė yra tavo žmona, tad pasakyk man, ką tu su ja dabar darysi?..“ Aš supratau, kad čia būta jo kalbinio triuko. Aš atsakiau, lyg tiesiogiai supratęs: „Mylėsiu.“

Kai mane šeimoje pabardavo dėl netinkamo kirčiavimo, dėl blogos kalbinės struktūros, J. Jablonskis sakydavo: „Nebarkite Vytuko, jis taria ir kalba kaip dauguma mūsų inteligentų.“

⁹ Dab. Jelgava.

¹⁰ Įrašyta rašikliu vietoje išbraukto „t“.

¹¹ Lietuvos socialdemokratas, teisininkas, 1919 m. buvo Laikinosios revoliucinės darbininkų ir valstiečių vyriausybės reikalų vedėju; nutraukęs ryšius su bolševikais vėliau apsigyveno Kaune, išrinktas į Steigiamąjį Seimą, 1926 m. buvo vidaus reikalų ministru.

J. Jablonskis mane nuoširdžiai mylėjo: aš tai jutau ir, turbūt, todėl jo nebijojau, nors daug kas jo bijodavo dėl jo, kartais, rūsčių pastabų. Progai pasitaikius, aplankydavau ir kalbėdavausi su juo įvairiais klausimais, žinoma, išskiriant kalbines temas. Paliesdavom išdidumo, tuštybės ir puikybės žalą mūsų tautai, o tų negerovių apščiai mūsųose būta.

Grįžus man iš Romos atostogų Kaunan, J. Jablonskis padovanojo man su įrašu knygelę: Samuel Smiles, „Pareiga ir tiesumas“¹². Ta tema taip pat ne kartą kalbėjome. Atsimenu, spaudoje buvau atkirtęs vienam karininkui dėl jo šovinistinio pasisakymo. J. Jablonskis tuo mano straipsniu buvo labai patenkintas: „Tiesos ieškoti reikia visur ir visada.“

Kartą, prisimenu, mums besišnekučiuojant, atėjo Faustas Kirša ir įteikė J. Jablonskiui savo ką tik iš spaudos išėjusią knygelę „Idiotas“. J. Jablonskis, atsilošęs savo kėdėje, atidžiai išsižiūrėjo į titulinį lapą ir iš lėto garsiai perskaitė: „Faustas Kirša idiotas“... Žinoma, tuoj nusišypsojęs paspaudė Kiršai ranką ir nuoširdžiai padėkojo. Mėgdavo J. Jablonskis pajuokauti. Kažkada J. Jablonskis perpykdavo ir tąsyk daug ką ir pabardavo. Taip atsitiko mano dukrelei Aliutei. Diktuodamas diktantą, J. Jablonskis pasakė: „Dėkite dabar tašką, kablelį.“ Aliutė garsiai pataisė senelį, sakydama: „Kabliataškį“... ir žaibiškai atsідurė už klasės durų.

1929 m. jau gyvenome su J. Jablonskiu, jo žmona Konstancija su sūnumi Jonu drauge po vienu stogu Kęstučio g. gydytojo Rabinovičiaus namuose. Dabar dažniau teko jį matyti ir bendrauti. Sveikata buvo nekokia, dažnai užeidavo dideli skausmai, tačiau niekad negirdėdavau, kad J. Jablonskis skųstųsi savo sunkia būkle, skausmais. Visuomet kalbėdavo nuotaikingai, nevengdavo jumorų.

Vienintelis Kaune Mikalojaus Daukšos Postilės 1599 m. egzempliorius, buvęs Seminarijos bibliotekoje, buvo iš ten perduotas ir padovanotas Vatikano bibliotekai. Šį neapgalvotą valdžios poelgį J. Jablonskis labai pergyveno¹³. Statybos reikalais man dažnai tekdavo lankyti įvairias Lietuvos vietas. J. Jablonskis skatino mane ieškoti Daukšos „Postilės“, ypatingai keliaujant po Žemaitiją. Nesisekė man aptikti „Postilės“, tačiau 1930 metų, rodos, spalio pradžioje „Postilę“ radau Kaune, deja, jau po Jono Jablonskio mirties. Aptikau ją Gedimino gatvėje (netoli Kęstučio gatvės kampo) vieno namo žemutiniame aukšte mažoje knygų parduotuvėje, išstatytą pardavimui. Užėjau krautuvėn, apsidairiau ir paprašiau parodyt Postilę. Žiūriu ir stebiuosi: odiniai apdarai, sveiki gražūs puslapiai, nesuplėšyti, nesutepti, daug įrašų ir pabraukimų. Klausiu pardavėjo, kiek kainuoja? Atsako: „1250 litų.“ Ėmiau derėtis, norėdamas patikrinti, ar tikslią kainą bus pasakęs.

„Ne, – sako, – 1200 litų aš turiu sumokėti savininkui, o 50 litų – mano komisas, ir jokios nuolaidos nebus.“ „Gerai, – sakau, – prašau užstato 100 litų ir atidėti knygą iš vitrinos, netrukus atnešiu likusius pinigus, knygą perku.“ „Ne, – atsakė pardavėjas, – kai atnešite visus pinigus, tada pasiimsite knygą“, ir grąžindamas man 100 litų, „Postilę“ dėjo atgal į vitriną. Galvotrūkščiais bėgau pinigų. Bijojau, kad tuo laiku nepažvelgtų vitrinon koks knygų vertelga, norėjau, kad „Postilę“ patektų į Universiteto mokslininkų rankas, kaip svajodavo velionis J. Jablonskis. Netrukus aš, visas sušilęs ir uždusęs, pasijutau laimingas, vėl vitrinoje pamatęs toje pačioje vietoje „Postilę“.

Turėjau kiek atsipeikėti ir neparodyti pardavėjui savo nepaprasto susirūpinimo... Pagaliau „Postilė“ mano! Neįtikėtina.

Jau neskubėdamas, tvirtai laikydamas brangenybę, grįžau namo. Manęs jau laukė svainis Jonukas Jablonskis. Abu atidžiai apžiūrėjome „Postilę“. Rausvu rašalu pabraukti kai kurie žodžiai, kai kuriuose puslapiuose – įrašai.

¹² Smailsas, S. (Smiles, S.). *Pareiga ir tiesumas: moksleivių vertimas (su žodynėliu) / Viltis (draugija neturtingiems moksleiviams šelpti); redagavo Jonas Jablonskis. Šiauliai: „Titnago“ spaustuvė, 1924.*

¹³ Pažymėtina, kad dovanotoji „Postilė“ priklausiusi Žemaičių kunigų seminarijai, jai atiteko 1848 m. pagal prelado Juozapo Kryžanausko (Žemaičių katedros klebono) testamentą. Vėliau ji pateko į Rusijos Mokslų akademijos fondą; 1930 m. Lietuvos vyriausybė šį egzempliorių atgavo ir padovanojo Popiežiui Pijui XI. Plačiau žr. Gustaitė, G. Apie vatikaniškę M. Daukšos „Postilę“ ir A. Smetonos laišką joje. *Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2001, t. 19, p. 520–521, taip pat prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367162257077/J.04~2001~1367162257077.pdf> [žiūrėta 2022-06-10].

Jonukas sakė, kad šis egzempliorius, galimas dalykas, yra buvęs Kražių gimnazijos bibliotekoje: egzempliorius, kuriuo galėjo naudotis S. Stanevičius.

Džiaugėmės ir mudu su žmona tokiu laimikiu ir iškilmingai įdėjome „Postilę“ į mūsų stiklinę spintą tarp architektūrės ir medicinos knygų ir žurnalų. Užrakinome ir rakto spintoje nepalikome. Neilgai tačiau džiaugiamės. Jau į pavakarę pradėjo eiti svečiai, skambėti telefonas. (Jonukas spėjo informuoti gerus žmones). Pirmas atvyko Universiteto bibliotekos vedėjas prof. Vaclovas Biržiška, paskui atsirado Balys Sruoga, svainiai Kostantinas Jablonskis, Tadas Petkevičius ir kiti. Vaclovas Biržiška beveik pareikalavo, kad aš tuoj atiduočiau „Postilę“ universitetui. Kai aš kategoriškai atsisakiau tai padaryti (vien todėl, kad iš manęs reikalavo), net įstatymais grasino, įtikinėjo įvairiais „diplomatiniais“ kanalais. Nepasidaviau: „Neduosiu ir tiek!“...

Žurnalas „Bibliografijos žinios“ 1930 m. Nr. 5 rašė: „...š. m. spalio pradžioje viename Kauno antikvariatų Vytautui Landsbergiui pavyko įsigyti labai gražų, daug pilnesnį girdėti, perleidžiamas Lietuvos Universiteto bibliotekai.“¹⁴

Neatsimenu, kiek tai tęsėsi, bet Vaclovas Biržiška „Postilės“ nepamiršo. Galų gale „Postilę“ prof. Vaclovui Biržiškai atidaviau į rankas. Ir tai padaryti mane privertė velionio Jono Jablonskio svajonė.

1977 metais pasidomėjau ta „savąja“ Postile¹⁵. Vilniaus Universiteto Mokslinės Bibliotekos Senų spaudinių skyriuje radau ne vien tik „savąją“ (perkeltą iš Vytauto D. Universiteto Kaune), bet ir dar vieną „Postilės egz. Lk 1619, kurį man parodė Bibliotekos vedėjas Nojus Feigelmanas¹⁶, ir kuriame yra įrašas: „Jam opus exegi 1833 S.Staniewicz“ „Collegi Ciosensis S. K.“...

Keletas pastabų dėl Jono Jablonskio gyvenimo Kaune 1919–1930 metais. Visą laiką, išskiriant paskutiniuosius dvejus metus, kai man pavyko praplėsti savo butą Kęstučio gatvėje ir apgyvendinti uošvius bei jaunesnįjį jų sūnų Joną, profesorius Jonas Jablonskis gyveno gana vargingomis sąlygomis. Iš pradžių – „Saulės“ namuose, paskui 1922 metais senamiestyje, gatvėje, kuri vėliau buvo pavadinta jo vardu. Ten profesorius gyveno ir tame pačiame bute skaitė lietuvių kalbos paskaitas studentams ir kursantams. Vėliau gavo nedidelį butelį Rubašausko namuose A. Mickevičiaus gatvėje, netoli Kęstučio gatvės. Ir tas butelis toli gražu nebuvo tinkamas jo sveikatai. Ir tik nuo 1929 metų, kaip minėjau, Jonas Jablonskis gyveno šalia mano šeimos, šį kartą antrame aukšte bute su balkonu, su visais langais į pietus ir į ramų, apželdintą kiemą.

...1930 metų pradžioje J. Jablonskis sunkiai susirgo: berods, vasario pradžioje buvo perkeltas į Kauno ligoninę, kurioje jį gydė ir globojo daktarai Vaičiūnas ir Brundza. J. Jablonskis gėso. Prie mirštančio tėvo nuolatos budėjo jo vyresnioji duktė gydytoja Onytė Land{s¹⁷}bergienė. Jonas Jablonskis mirė 1930 m. vasario 23 d.

1938 metais Petras Kalpokas nutapė man Jono Jablonskio portretą iš nuotraukos, tačiau taip gyvai, kaip niekas anksčiau. Sukurti tokį portretą galėjo menininkas, kuris ne tik gerai pažinojo ir prisiminė J. Jablonskį, bet jį tapydamas „gyvą“ matė, matė vieno didžiausių mūsų humanistų žvilgsnį, pilną meilės ir pasitikėjimo žmogumi.

Vytautas Žemkalnis-Landsbergis¹⁸

Vilnius,
1978.XI.30

¹⁴ „Vienintelės Kaune Daukšos postilės 1599 m. egzempliorius, buvęs seminarijos bibliotekoje, kaip žinoma, buvo iš ten parduotas ir padovanotas Vatikano bibliotekai. Tačiau š. m. spalio m. pradžioje vienam Kauno antikvariatų p. Vytautui Landsbergiui pavyko įsigyti labai gražų, daug pilnesnį už seminarijos, Daukšos postilės egzempliorių, kuris, kiek teko girdėti, jo yra perleidžiamas Lietuvos universiteto bibliotekai“. – *Bibliografijos žinios*, 1930, Nr. 5, p. 160.

¹⁵ Šis ir po jo iki rankraščio pabaigos einantys sakiniai nepateko į rankraščio publikaciją savaitraštyje „Literatūra ir menas“.

¹⁶ 1950–1962 m. – Vilniaus valstybinio universiteto bibliotekos vyr. bibliografas, 1962–1967 m. Retų knygų ir rankraščių skyriaus, 1967–1991 m. – Senų spaudinių skyriaus vedėjas.

¹⁷ Įrašyta rašikliu vietoje išbrauktos „z“.

¹⁸ Rašikliu parašyta.

Literatūra ir šaltiniai

Lietuvos literatūros ir meno archyvas, f. 811, ap. 1, b. 20.

Bibliografijos žinios, 1930, Nr. 5.

Gustaitė, Genovaitė. Apie vatikaniškę M. Daukšos „Postilę“ ir A. Smetonos laišką joje. *Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2001, t. 19, p. 519–534. Taip pat prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367162257077/J.04~2001~1367162257077.pdf> [žiūrėta 2022-06-10].

Mastianica, Olga. Lietuvių kalba Vilniaus švietimo apygardos vidurinėse mokyklose 1906–1914 m. *Lituanistica*, 2016, t. 62, Nr. 2 (104), p. 77–90. <https://doi.org/10.6001/lituanistica.v62i2.3341>

Smailas, Sam (Smiles, Samuel). *Pareiga ir tiesumas: moksleivių vertimas (su žodynėliu) / Viltis (draugija neturtin-giems moksleiviams šelpti)*; redagavo Jonas Jablonskis. Šiauliai: „Titnago“ spaustuvė, 1924.

Žemaitės rinkinėlis vaikams (pasakėlės, apsakymėliai, dainelės, žaislai, mįslės...) / Jablonskyčių (K-čio, O-tės, J-tės ir V-čio) išleidimas; redagavo Jonas Jablonskis. Vilnius: „Vilniaus žinių“ spaustuvė, 1904.

Žemkalnis-Landsbergis, Vytautas. Šalia kultūros versmių. *Literatūra ir menas*, 1977, lapkričio 19, Nr. 47 (1616), p. 11.

Беседы В. Д. Дувакина с М. М. Бахтиным / тексты бесед подготовлены к печати: В. Б. Кузнецовой, М. В. Радзишевской, В. Ф. Тейдер. Москва: Прогресс, 1996.